

การอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

นาทนนท์ นาทา¹

บทคัดย่อ

การศึกษาการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อศึกษาการอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัด โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสถานตากอากาศบางปู จำนวน 5 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยทฤษฎีเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ได้คำตอบการสัมภาษณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสถานตากอากาศบางปู เป็นไปในลักษณะเดียวกัน และครอบคลุมในทุกด้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน กล่าวคือ การทำให้สิ่งแวดล้อมตามแนวชายฝั่งเกิดความอุดมสมบูรณ์ และอยู่ให้คนรุ่นหลังได้รับชมจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากการอนุรักษ์ป่าชายเลนแล้วยังกล่าวถึงการอนุรักษ์พื้นที่และสภาพแวดล้อมบริเวณใกล้เคียงด้วย ซึ่งไม่เพียงแต่จะอนุรักษ์เท่านั้นแต่จะต้องเป็นการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้คำตอบการสัมภาษณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่อาจแตกต่างกันบางส่วนอันเนื่องมาจากกลุ่มของนักท่องเที่ยวหรือเด็กนักเรียนที่มาทัศนศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ให้คำจำกัดความไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเกิดขึ้นจากการเชิญชวนหรือการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ของสถานตากอากาศบางปูที่จะจัดทำขึ้นในแต่ละครั้ง ก็จะมีนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่มาร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 คน ให้คำจำกัดความไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสมัครใจที่จะอนุรักษ์โดยไม่มีการเชิญชวนจากกิจกรรมแต่มีส่วนร่วมน้อยมาก และนักเรียน นักศึกษา ที่ทางสถาบัน

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง (หัวหมาก)

จัดให้มาทัศนศึกษา ซึ่งการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้จะส่งผลดีเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากความสมัครใจและความสนุกสนานในการปลูกป่าชายเลน

คำสำคัญ : การอนุรักษ์ป่าชายเลน, สถานตากอากาศบางปู

บทนำ

ป่าชายเลนว่าป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาล และมีความสำคัญต่อมนุษย์หลายรูปแบบ คุณประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ การใช้ประโยชน์จากไม้ชายเลนเพื่อการเผาถ่าน ต้นไม้ในป่าชายเลนปลูกง่าย โตเร็ว จึงมีรอบตัดฟันน้อยกว่าต้นไม้ ในป่าชายเลนหลายเท่า ไม้ป่าชายเลนนอกจากจะใช้เผาถ่าน ยังมีการใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ คือ เป็นไม้ฟืน ไม้เสาเข็ม ไม้ค้ำยัน ไม้ก่อสร้าง แพลลา อุปกรณ์การประมง และเฟอร์นิเจอร์ ป่าชายเลนยังเป็นแหล่งยังชีพของประชาชนยากไร้ที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเล โดยช่วยเอื้ออำนวยปัจจัยในการดำรงชีพหลายประการ เช่น ปลูกไม้สำหรับใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เปลือกไม้บางชนิดใช้ย้อมผ้า และอวนให้คงทน น้ำผึ้งจากรังผึ้งในป่าชายเลน ผลจากการใช้รับประทาน ใบจาก ใช้มวนยาสูบและมุงหลังคา ตัวหนอนและสัตว์น้ำในป่าชายเลนเป็นอาหาร พืชบางอย่าง เช่น เหงือกปลาหมอ ตาตุ่ม เป็นยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนเหล่านี้ยังประกอบอาชีพการประมงชายฝั่งโดยการจับสัตว์น้ำในป่าชายเลนอีกด้วย

ป่าชายเลนยังทำหน้าที่เสมือนเขื่อนป้องกันคลื่นจากทะเลที่สามารถซ่อมแซมตนเองได้ เมื่อได้รับความเสียหายจากพายุ ป่าชายเลนช่วยกันความรุนแรงของพายุจนไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ และระบบนิเวศที่อยู่บริเวณถัดเข้ามาส ประชาชนที่ปลูกบ้านเรือนตามชายฝั่งทะเลจึงมักจะปลูกไม้ชายเลนไว้เป็นแนวแน่นถี่ เพื่อช่วยบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นเสมอ ในขณะที่เดียวกันป่าชายเลนยังทำหน้าที่ดักกรองสารพิษและสารมลพิษต่าง ๆ จากบนบกไม่ให้ลงสู่ทะเล โลหะหนักหลายชนิดเมื่อถูกพัดพามาตาม กระแสน้ำ ก็จะตกตะกอนลงที่บริเวณดินเลนในป่าชายเลน ขยะและคราบน้ำมันต่าง ๆ ก็จะถูกดักกรองไว้ในป่าชายเลนเช่นกัน นอกจากนี้การที่ป่าชายเลนปรากฏอยู่ตามที่ราบชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำ แนวป่าชายเลนจะช่วยบรรเทาความเร็วของกระแสน้ำลง ทำให้ตะกอนดินที่พัดพามากับกระแสน้ำตกตะกอนทับถมเกิดแผ่นดินงอกขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าป่าชายเลนช่วยเพิ่มพื้นที่ประเทศ ป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัยวางไข่ หาอาหาร เจริญเติบโตของสัตว์น้ำวัยอ่อนหลายชนิดโดยเฉพาะสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เช่น ปูทะเล ปลากระบอก ปลากะรัง หอยนางรม ฯลฯ

ป่าชายเลนยังมีความสำคัญในฐานะแหล่งผลิตสารอินทรีย์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล อื่น ๆ และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบนิเวศหญ้าทะเล และแนวปะการัง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลายชนิดในบริเวณป่าชายเลนในลำคลองหน้าป่าชายเลน หรือบริเวณหาดเลนชายฝั่งทะเล เช่น กุ้งกุลาดำ ปลากะพง ปลากะรัง หอยนางรม หอยแครง ฯลฯ ล้วนแต่ต้องพึ่งพาสารอาหารจากป่า

ชายเลนทั้งสิ้น นอกจากนั้นการที่ป่าชายเลนมีลักษณะพิเศษหลายอย่างและความงดงามอุดมไปด้วยพรรณไม้นานาชนิดที่มีใบ ดอก และผลสวยงาม อีกทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ชนิดต่างๆ ที่มีลักษณะสีส้ม สวยงาม เช่น ปูก้ามดาบ และยังมีลำคลองลัดเลี้ยวไปมา ทำให้ป่าชายเลนเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญอย่างยิ่ง เช่น อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะพีพี อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร เป็นต้น โดยป่าชายเลนจะเพิ่มความสวยงามแปลกตาให้แก่ทิวทัศน์บริเวณชายฝั่งทะเลได้เป็นอันมาก

บททวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ มีดังนี้

ธีรเดช ชุมณี ได้ทำการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนของประชาชนชุมชนบ้านเป็ดใน ตำบลห้วงน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลน และ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนของประชาชนชุมชนบ้านเป็ดใน ตำบลห้วงน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 140 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และสถิติ (Compare mean) ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมประชาชนชุมชนบ้านเป็ดมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรต้นไม้อยู่ในระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ดังนี้ เพศ พบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนมากกว่าเพศหญิง อายุ พบว่า ประชาชนในกลุ่มอายุ 31-40 ปี มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนมากกว่ากลุ่มการศึกษาระดับอื่น ๆ การประกอบอาชีพหลัก พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพหลักทำการประมง (เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนมากกว่ากลุ่มอาชีพหลักอื่น ๆ การประกอบอาชีพเสริม พบว่า ประชาชนที่ไม่มีอาชีพเสริมมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ประชาชนที่ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนมากกว่าการรับรู้ข่าวสารแหล่งอื่น ๆ (ธีรเดช ชุมณี, 2557, 1-106)

ปาริฉัตร นัครเศ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ป่าชายเลนโดยกลุ่มผู้นุบาลลูกพันธุ์หอยนางรม ตำบลปากน้ำประแสร์ อำเภอกกลง จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสถานะเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มผู้นุบาลลูกพันธุ์หอยนางรม ตำบลปากน้ำประแสร์ อำเภอกกลง จังหวัดระยอง รวมถึงสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยประยุกต์วิธีการประเมินชุมชนแบบเร่งด่วน การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการประชุมกลุ่มย่อยในการเก็บข้อมูล และใช้สถิติอย่างง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้นุบาลลูกพันธุ์หอยนางรมฯ มีสมาชิกจำนวน 18 คน เป็นเพศชายและเพศหญิงเท่ากัน อายุเฉลี่ยประมาณ 45 ปี ร้อยละ 44 ของสมาชิกกลุ่มประกอบอาชีพอนุบาลลูกพันธุ์หอยนางรมเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 39 ไม่มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนประแสร์-พังราด ของสมาชิกกลุ่มเป็นการใช้ประโยชน์ด้านการประมง โดยนำสายตุ้มปูนไปแขวนไว้ในลำคลองใกล้แนวป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เพื่อล่อเชื้อหอยหรือลูกพันธุ์หอยนางรมให้มาเกาะ ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือนก็สามารถเก็บลูกพันธุ์หอยนางรมที่เกาะลูกตุ้มปูนไปจำหน่ายได้ ในการประกอบอาชีพดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนและสามารถสร้างรายได้ค่อนข้างดี เพื่ออนุรักษ์ป่าชายเลน กลุ่มผู้นุบาลลูกพันธุ์หอยนางรมได้กำหนดกฎระเบียบอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ป่าชายเลนมาตราบการอื่น ๆ เช่น การปลูกป่าชายเลนและการรณรงค์สร้างจิตสำนึกรักษ์ป่าชายเลนมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ สำหรับปัญหาในการอนุรักษ์ป่าชายเลนเกิดจากความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับเรื่องพื้นที่ทำกิน ปัญหาบุคคลภายนอกลักลอบตัดไม้ ปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มกุ้งและโรงงานอุตสาหกรรม และปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนที่ไม่เพียงพอ ซึ่งแนวทางในการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ กลุ่มผู้นุบาลลูกพันธุ์หอยนางรมเสนอว่าควรมีการพูดคุยกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ให้การศึกษาแก่คนในชุมชนและบุคคลภายนอกที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของป่าชายเลน นอกจากนั้นควรสร้างความตระหนักอย่างต่อเนื่องให้แก่เยาวชนเพื่อเห็นถึงความจำเป็นต้องมีมาตรการในการอนุรักษ์ป่าชายเลนด้วย (ปาริฉัตร นัครเศ, 2554, 1-56)

สุรียา ทานะมาศ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ป่าชายเลนโดยความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน ตำบลคลองพน อำเภอกกลงท่อม จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลในตำบลคลองพน อำเภอกกลงท่อม จังหวัดกระบี่ ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตและการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนคิดว่าหากชุมชนให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าชายเลนจะเกิดประโยชน์กับท้องถิ่นอย่างมากหาศาล ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ป่าชายเลนไว้ให้กับลูกหลานได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการร่วมมือ

ในการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ ความร่วมมือของคนในชุมชนในการดูแลรักษาป่า ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลไม่ชัดเจน การเอาจริงเอาจังของภาครัฐที่ลงโทษกับผู้กระทำผิดมีน้อย เพราะยังมีคนบางกลุ่มที่ยังแอบตัดไม้ทำลายป่าชายเลน นอกจากนี้อุปสรรคที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ ความไม่เข้าใจของคนในชุมชนในการที่จะใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในลักษณะให้ชุมชนดำเนินการและมีบทบาทในการกำกับดูแลให้มากขึ้นมากกว่าในอดีตก็จะทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งการจัดการป่าชายเลนในลักษณะดำเนินการโดยชุมชนจะทำให้เกิดการพัฒนาทั้งในรูปแบบทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติทำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน (สุรียา ทานะมาศ, 2554, 1-48)

เอกชัย ไชแสง ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในจังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนและตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 395 คน โดยสุ่มจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีป่าชายเลนในจังหวัดตรัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสถิติร้อยละ และฐานนิยม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนและรูปแบบการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อย ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามขั้นตอนการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับมากที่สุดแต่ในลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนมีดังนี้ คือ (1) ไม่มีความรู้เพียงพอ (2) ประชาชนไม่มีเวลา (3) ไม่มีผู้นำชุมชน (4) มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ (5) เกรงกลัวผู้มีอิทธิพล (6) เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้ความร่วมมือ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า (1) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน และให้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น (2) ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (3) หาวิธีการลดอำนาจผู้มีอิทธิพลโดยเร่งด่วน (4) ให้ประชาชนช่วยสละเวลาร่วมดำเนินกิจกรรม (5) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐฝึกอบรมผู้นำชุมชนเพื่อเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมและให้ส่งเสริมอาชีพที่มั่นคงแก่ประชาชน (เอกชัย ไชแสง, 2535, 1-129)

สำราญ รักชาติ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ระดับการมีส่วนร่วมและศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารวบรวมได้จากการใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น สอบถามกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ศึกษา จำนวน 360 คน วิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม ใช้วิธีไคสแควร์ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่ทำการศึกษามากกว่า

เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.95 ปี มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.61 คน มีภูมิลำเนาเดิมเกิดในหมู่บ้าน มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 47.44 ปี มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 20.52 ไร่ มีอาชีพทำการประมงเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง มีรายได้ของครัวเรือนและรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 98,318.89 และ 88,213.33 บาทต่อปี ตามลำดับ มีความต้องการที่ดินเพิ่มเฉลี่ย 17.68 ไร่ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมไม่เคยได้รับการฝึกอบรม มีประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลนอยู่ในระดับสูง มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแห่งนี้ ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน อาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การได้รับการฝึกอบรม ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประสบการณ์การทำงานกับเจ้าหน้าที่ (สารานุกรม รักษาดี, 2548, 1-122)

ผลการวิจัย

ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ได้คำตอบการสัมภาษณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสถานตากอากาศบางปู เป็นไปในลักษณะเดียวกันและครอบคลุมในทุกด้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน กล่าวคือ การทำให้สิ่งแวดล้อมตามแนวชายฝั่งเกิดความอุดมสมบูรณ์ และอยู่ให้คนรุ่นหลังได้รับชมจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากการอนุรักษ์ป่าชายเลนแล้วยังกล่าวถึงการอนุรักษ์พื้นที่และสภาพแวดล้อมบริเวณใกล้เคียงด้วย ซึ่งไม่เพียงแต่จะอนุรักษ์เท่านั้นแต่จะต้องเป็นการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ได้คำตอบการสัมภาษณ์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่อาจแตกต่างกันบางส่วนอันเนื่องมาจากกลุ่มของนักท่องเที่ยวหรือเด็กนักเรียนที่มาทัศนศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน ให้คำจำกัดความไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเกิดขึ้นจากการเชิญชวนหรือการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ของสถานตากอากาศบางปูที่จะจัดทำขึ้นในแต่ละครั้ง ก็จะมีนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่มาร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 คน ให้คำจำกัดความไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสมัครใจที่จะอนุรักษ์โดยไม่มีการเชิญชวนจากกิจกรรมแต่มีส่วน้อยมาก และนักเรียน นักศึกษา ที่ทางสถาบันจัดให้มาทัศนศึกษา ซึ่งการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้จะส่งผลดีเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากความสมัครใจ และความสนุกสนานในการปลูกป่าชายเลน

ปัญหาของการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ได้คำตอบการสัมภาษณ์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากปัญหาของการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปูมีประเด็นหลักอยู่สองเรื่อง คือ (1) ปัญหาน้ำมันที่มาจากเรือบรรทุกสินค้าในทะเล (2) ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องขยะและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหญ่พอสมควรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน ให้คำจำกัดความไว้ว่าเป็นปัญหาที่แก้ยาก เนื่องจากอยู่ติดกับทะเลย่อมมีน้ำมันรั่วไหลออกมา และเรื่องของขยะในสถานตากอากาศบางปูซึ่งขึ้นอยู่กับจิตใต้สำนึกของบุคคลที่มาท่องเที่ยวเอง

อุปสรรคของการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ได้คำตอบการสัมภาษณ์ในลักษณะที่ต่างต่างกันโดยสิ้นเชิง อันเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่แต่ละคนทำงานกันคนละรูปแบบ โดยเจ้าหน้าที่คนที่หนึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า อุปสรรคของการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้น คืองบในการจัดทำหรือก่อตั้งกิจกรรมเจ้าหน้าที่คนที่สองให้คำจำกัดความว่า อุปสรรคของการอนุรักษ์ป่าชายเลนเกิดจากปัญหาน้ำขึ้นสูง ไม่สามารถลงไปปลูกต้นไม้ได้ เจ้าหน้าที่คนที่สามให้คำจำกัดความว่า อุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนคือการไม่ให้ความร่วมมือของประชาชน นอกจากไม่อนุรักษ์แล้วยังทำลายด้วย เจ้าหน้าที่คนที่สี่ และคนที่ห้า ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า อุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้น คือกิจกรรมที่ไม่มีความดึงดูดหรือเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่สนใจ

การแก้ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ได้คำตอบจากการสัมภาษณ์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยให้คำจำกัดความไว้ว่า การแก้ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลน หากมองจากภาพรวมแล้ววิธีแก้ไขคือการขอความร่วมมือจากประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการให้ช่วยกันอนุรักษ์และรักษาไว้ ซึ่งวิธีการคือการติดป้ายบอกหรือเตือนนักท่องเที่ยวว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น การติดป้ายในเรื่องของการทิ้งขยะ การติดป้ายวิธีการหรือข้อปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลน และการให้เจ้าหน้าที่ของสถานตากอากาศบางปูเป็นผู้อบรมหรือให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการ เป็นต้น ไม่เพียงแต่ขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวเท่านั้น เจ้าหน้าที่ในสถานตากอากาศบางปูต้องคิดหรือเสนอแนวทางในการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและคงอยู่ให้คนรุ่นหลังได้รับชมและอนุรักษ์ป่าชายเลนสืบต่อไป

แนวทางในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน ได้คำตอบการสัมภาษณ์ในลักษณะเดียวกันคือ การอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปูนั้น สามารถทำได้หากประชาชนให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมกิจกรรม และดำเนินกิจกรรมนั้นอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและถูกต้อง นอกจากนี้ยังสามารถทำได้โดยยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดผลในระยะสั้นแต่ต้องการให้เกิดผลระยะยาว และนานที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มาสานต่อในการพัฒนานี้ เนื่องจากปัจจุบันนี้ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปูกำลังจะหมดไปอันเนื่องมาจากผู้คนให้ความสนใจกับการมาดูนกมากกว่าการมาอนุรักษ์ จึงก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมเชิงชวชนนักท่องเที่ยวหรือประชาชนในพื้นที่มาร่วมกันในการปลูกป่าชายเลน และสิ่งที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมา เพราะความรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้นไม่ได้นำมาใช้แค่ที่นี้ที่เดียว แต่ยังสามารถนำไปพัฒนาหรือให้ความรู้ในสถานที่อื่นได้อีกด้วยเช่นกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปู ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาล และมีความสำคัญต่อมนุษย์หลายรูปแบบ คุณประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจนนที่สุดคือ การใช้ประโยชน์จากไม้ชายเลนเพื่อการเผาถ่าน ต้นไม้ในป่าชายเลนปลูกง่าย โตเร็ว จึงมีรอบตัดฟันน้อยกว่าต้นไม้ในป่าชายเลนหลายเท่า ไม้ป่าชายเลนนอกจากจะใช้เผาถ่าน ยังมีการใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ คือ เป็นไม้ฟืน ไม้เสาเข็ม ไม้ค้ำยัน ไม้ก่อสร้าง แพลลา อุปกรณ์การประมง และเฟอร์นิเจอร์ ป่าชายเลนยังเป็นแหล่งยังชีพของประชาชนยากไร้ที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเล โดยช่วยเอื้ออำนวยปัจจัยในการดำรงชีพหลายประการ เช่น ปลูกไม้สำหรับใช้ อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เปลือกไม้บางชนิดใช้ย้อมผ้า และอวนให้คงทน น้ำผึ้งจากรังผึ้งในป่าชายเลน ผลจากการใช้รับประทาน ใบจาก ใช้มวนยาสูบและมุงหลังคา ตัวหนอนและสัตว์น้ำในป่าชายเลนเป็นอาหาร พืชบางอย่าง เช่น เหงือกปลาหมอ ตาตุ่ม เป็นยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนเหล่านี้ยังประกอบอาชีพการประมงชายฝั่งโดยการจับสัตว์น้ำในป่าชายเลนอีกด้วย

2. อุปสรรคของการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้น คืองบในการจัดทำหรือก่อตั้งกิจกรรม เจ้าหน้าที่คนที่สองให้คำจำกัดความว่า อุปสรรคของการอนุรักษ์ป่าชายเลนเกิดจากปัญหาน้ำขึ้นสูง ไม่สามารถลงไปปลูกต้นไม้ได้ เจ้าหน้าที่คนที่สามให้คำจำกัดความว่า อุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือการไม่ให้ความร่วมมือของประชาชน นอกจากนี้ไม่อนุรักษ์แล้วยังทำลายด้วย เจ้าหน้าที่คนที่สี่ และคนที่ห้า

ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า อุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้น คือกิจกรรมที่ไม่มีความดึงดูดหรือเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่สนใจ

3. การแก้ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลน หากมองจากภาพรวมแล้ววิธีแก้ไขคือการขอความร่วมมือจากประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการให้ช่วยกันอนุรักษ์และรักษาไว้ ซึ่งวิธีการคือการติดป้ายบอกหรือเตือนนักท่องเที่ยวว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น การติดป้ายในเรื่องของการทิ้งขยะ การติดป้ายวิธีการหรือข้อปฏิบัติในการปลูกป่าชายเลน และการให้เจ้าหน้าที่ของสถานตากอากาศบางปูเป็นผู้อบรมหรือให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการ เป็นต้น ไม่เพียงแต่ขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวเท่านั้น เจ้าหน้าที่ในสถานตากอากาศบางปูต้องคิดหรือเสนอแนวทางในการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและคงอยู่ให้คนรุ่นหลังได้รับชมและอนุรักษ์ป่าชายเลนสืบต่อไป

4. การอนุรักษ์ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปูนั้น สามารถทำได้หากประชาชนให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมกิจกรรม และดำเนินกิจกรรมนั้นอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและถูกต้อง นอกจากนี้ยังสามารถทำได้โดยยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดผลในระยะสั้นแต่ต้องการให้เกิดผลระยะยาว และนานที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มาสานต่อในการพัฒนานี้ เนื่องจากปัจจุบันนี้ป่าชายเลนของสถานตากอากาศบางปูกำลังจะหมดไปอันเนื่องมาจากผู้คนให้ความสนใจกับการมาดูนกมากกว่าการมาอนุรักษ์ จึงก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมเชิญชวนนักท่องเที่ยวหรือประชาชนในพื้นที่มาร่วมกันในการปลูกป่าชายเลน และสิ่งที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมา เพราะความรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้นไม่ได้นำมาใช้แค่ที่นี้ที่เดียว แต่ยังสามารถนำไปพัฒนาหรือให้ความรู้ในสถานที่อื่นได้อีกด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ติดป้ายประกาศเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่มาร่วมกันอนุรักษ์ป่าชายเลน
2. ให้ความรู้แก่ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังสถานตากอากาศบางปู
3. ปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่คนรุ่นหลังเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- ระบบนิเวศป่าชายเลน, (2554). **ความสำคัญของป่าชายเลน**. ค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <https://namfonspa.wordpress.com/catระบบนิเวศป่าชายเลน/ความสำคัญของป่าชายเลน/>
- ภาวิณี บัวเรือง, (2553). **การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านสหกรณ์และชุมชนบ้านชายทะเล จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร เพชรบุรี.
- เฉลิมพล ถิ่นทะเล, (2553). **การกำหนดกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของเทศบาลตำบลเกาะยาว จังหวัดพังงา**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชลชาสน์ ช่วยเมือง, (2557). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในตำบลบ้านนา อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง**. เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรรรรณ เทียนดี, (2543). **การอนุรักษ์ป่าชายเลนของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำในอำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง**. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จตุรเทพ ผ่อนจรัส, (2550). **แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสถานตากอากาศบางปู**. ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

